

Anmeldelser

Sveriges Radio: Radioens fågelskivor RFEP 231-40. Pris kr. 17,50 pr. stk.

Hermed er så den svenske radios serie med fugleplader afsluttet. Facit: 295 arter indspillet — alene ved sit antal en kraftpræstation, udført endda af en enkelt mand: STURE PALMÉR.

De sidste 10 plader bringer 95 arter, bl. a. 29 spurvefugle, hovedsagelig for Danmark sjældne arter, dog med flere relevante arter imellem (fx. Rødtoppet Fuglekonge, Korttået Træløber, Skærpiber og Husrødstjert), en smuk serie rovfugle på hele 15 arter, samt serier af lappedykkere, havfugle, ænder, vadefugle og spætter.

Som helhed er der bragt mere system i serien ved at beslægtede arter nu ofte bringes fortløbende, men tilbage også på disse 10 plader findes en del arter, der står tilfældigt og isoleret — en følge af den planløshed der m.h.t. sammensætning prægede seriens start.

Teknisk står indspilningerne nu gennemgående pænt, hvilket er så meget mere bemærkelsesværdigt som arterne på disse 10 plader for størstedelens vedkommende må have været „vanskelige tilfælde“ optagelsesteknisk. Kun en enkelt er helt umulig: Odinshanen — den er kun skratten.

En afsluttende vurdering af den samlede serie må blive, at står man som skandinavisk ornitholog og skal anlægge sig en samling plader med fuglestemmer, så kan valget kun falde på den svenske radios serie — (og det selvom opbygningen af den er noget rodet, teknikken visse steder svigtende, og væsentlige stemmer mangler hos nogle af arterne, især blandt vadefuglene). Trods svaghederne er det nemlig en yderst værdifuld serie med mange fornemme optagelser — og vigtigst: På de 40 plader vil man kun sjældent lede forgæves efter en art. Så godt som alle nordiske fugle findes optaget.

BENNY GÉNGBØL

ROGER PETERSEN, GUY MOUNTFORT, P. A. D. HOLLON: Europas fåglar. Svensk bearbetning av CARL-FREDERIK LUNDEVALL. 4. reviderade och utökade upplagan. (386 pp., 33 dobbelttavler, talrige tekstfigurer). — Almqvist & Wiksell, Stockholm 1967. Pris: Sv. kr. 35,00.

Det er nu sjette gang, man har udsendt den svenske bearbejdelse af den kendte håndbog, der 1955 var beregnet for hele Skandinavien. At den nu foreligger på dansk, islandsk, finsk og norsk, hvorved Europas fåglar er blevet et lokalt svensk anliggende, har åbenbart ikke været katastrofalt for afsætningsmulighederne. 2. og 3. udgave kom i 2 oplag; 4. udgave har den nye farvetavle med Senegalduen og de forskellige spurvefugle, vadefugle, måger og ænder, der er „vokset“ fra afdelingen med de tilfældige gæster, men ikke WERNER HALLER's i Tyskland trykte ægtavler. LØPP.

HEINRICH KIRCHNER: Der Vogel im Fluge 7. Alken. (8 pp., 5 tavler, hvoraf 3 i farver, 2 tekstfigurer). — A. Ziemsen, Wittenberg Lutherstadt 1967).

Heftet er en umiddelbar fortsættelse af et dobbelt-hefte om måger og kjoever, der kom 1966 (cf. Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. 1967, 61: 71). Det indeholder omtaler af de 6 nordiske alkefuglearter, ingen andre. Teksterne er fyldestgørende og illustrationerne særdeles gode. LØPP.

BIRGER KJARAN: Haförninn. Safnrit (= skriftsamling). (205 pp., 7 farvetavler, talrige fotografier og vignetter). – Bokfells-ufgafan h.f. Reykjavik 1967.

En meget smuk bog om Islands Havørne, hvis status nok er bedre end ofte antaget. 1966 regnede man i alt fald med 56 individer, hvoraf 16 unger. 1959 var der 38 voksne Havørne, hvoraf 11 par rugede. Ifølge AGNAR INGOLFSSON var disses vigtigste bytte Ederfugl, Mallebuk, Lunde og Stenbider; et par lam var dog også gået i løbet. Under alle omstændigheder synes den islandske havørnebestand at klare sig, navnlig på Vestlandet.

Teksten falder i flere afsnit. I det første beretter BIRGER KJARAN om jagttagelser og oplevelser siden 1952, da han så sin første ørn i Hvalfjord; han omtaler bl. a. en hvid fugl, og han har fotograferet en rede med 3 unger. I det næste kapitel giver FINNUR GUÐMUNDSSON en udtømmende og traditionel redegørelse for udseende, udbredelse og biologi m. v., hvor undersøgelser fra andre lande også er nævnt. Herefter følger en række ørnefortællinger af forskellige forfattere, bl. a. af geologen HELGI PJETURSS, og endelig findes omtaler af Havørne i sagn, tro og digtning, samt et tillæg, af ARNI BÖÐVARSSON, der viser fuglens betydning i sprogdannelsen. — De mange smukke fotografier og tegninger taler for sig selv; teksten kan kun udnyttes af læsere med et vist kendskab til islandsk.

LØPP.

HANS BUB: Vogelfang und Vogelberingung. Teil 2. I samarbejde med WERNER SCHLOSS, VACLAV KRUIS samt ILKKA KOIVISTO og ESKO ANDERSSON, fra henholdsvis Weilburg/Lahn, Prag og Helsingfors. Die neue Brehm-Bucherei 377. (122 pp., 115 tekstfigurer). – A. Ziemsen. Wittenberg-Lutherstadt 1967. Pris: MDN 7,80.

Bogen indeholder beskrivelser af en lang række fangstindretninger, der kan udnyttes i trækfugleforskningen. Den er en fortsættelse af en 1966 udsendt bog (Die neue Brehm-Bücherei 359) med en del mere indledende redegørelser, incl. håndtering af fangne fugle, og omtaler af et antal mindre fælde og ruser; den må være revet bort på kort tid, idet en ny og udvidet udgave af den er bebudet i nær fremtid.

I den foreliggende 2. del behandles større fangstanlæg, hvoraf de ældste har været anvendt af jæ-

gere og fuglefængere for århundreder siden. I tekst og billeder skildres opbygning og anvendelse af både faststående og transportable ruser, bl. a. Helgoland-rusen og kragefælden; den sidste minder i udseende om det her fra landet kendte høgebur. Derefter følger et afsnit om fuglekøjer, bl. a. den danske type, som har været brugt til storstilet fangst af ænder på øerne ud for Sønderjyllands vestkyst. I det næste kapitel beskrives forskellige udspændte net, både lodrette og vandrette, og endvidere findes omtaler af en række fælde, som har været anvendt i forskellige lande gennem tiderne; en del af disse er af ret speciel karakter. Bogens sidste afsnit drejer sig om fangst med slynger, nu nylonnøre, ikke som i gammel tid af hestehår. I Danmark vil deres anvendelse nok støde på lov-mæssige vanskeligheder; men andre steder har de givet ret godt udbytte, bl. a. ved fangst af rovfugle.

Rækken om fuglefangst og ringmærkning vil blive fuldstændig med en 3. del, som er lovet 1968; den vil bl. a. indeholde omtaler af netfangst under mere specielle omstændigheder samt redegørelser for planmæssigt ringmærkningsarbejde. LØPP.

JAN LINDBLAD: Den sjungande fågelboken 10–13. Pris kr. 15,— pr. stk.

Med disse 4 plader udvides antallet af indspillede arter med 29, så det nu ialt er oppe på 91. De sidst-tilkomne har navnene „Från Uvberg och Ugglemarker“ (med ialt 6 ugler), „Rovfåglar“ (9 rovfugle), „Hos lommar och spettar“ (2 lommer, 4 spætter + Mudderklire) og „När staren kommer“ (stær, 4 mejser, spætmejsle og vendehals). Opbygningen imødekommer altså ønsket om at kunne afspille nærtbeslægtede arter efter hinanden — et pædagogisk hensyn ikke alle serier tager.

Lindblad er en fremragende tekniker. Den ene skønne optagelse afløser den anden uden mislyde af nogen art. Særlig smukt præsenterer Stor hornugle, Spurveugle, Duehøg, Sort og Rødstrubet Lom, Sortspætte, Musvit og Stær sig.

Hos mange af arterne er indspillet flere stemmer — et træk der gør disse optagelser yderligere værdifulde. Kritik skal i denne forbindelse rejses mod ugleserien, som for flere arters vedkommende kun er repræsenteret med ungeres skrig. Det er for pauvert, at territoriesangen ikke bringes. Så righoldig er „pladelitteraturen“ endnu ikke, at man blot kan søge disse et vist antal andre steder.

En anden ting må serien også kritiseres for. Det går for langsomt med udgivelsen. Siden anmeldelsen af de første 9 plader i 1961 er kun 4 nye udkommet. BENNY GÉNGBØL

JEFFERY HARRISON: *A Wealth of Wildfowl*. Forword by PETER SCOTT. (176 pp., mange tekstfig. og fotograf. tavler). Andre Deutsch London 1967. Pris: 30 sh.

HARRISON er både ornitholog og jæger og forstår at kombinere sine to interesser. Han hører til den moderne jægerstype, som englænderne kalder „the new wildfowler“ og som er lige så interesseret i at oprette reservater og at beskytte fuglene som at nedlægge dem. I denne bog om andefuglenes status i England, og i nogen grad også i det øvrige Europa, er det de fredningsmæssige bestræbelser der står i forgrunden. Skont der principielt er store forskelle mellem jægerens og ornithologernes indstilling til naturen, viser bogen at deres interesser i det moderne samfund på mange måder er sammenfaldende, først og fremmest derved at de begge ønsker at bevare den natur som er en livsbetingelse for fuglene. For andefuglene er det især af betydning, at afvanding, dræning og udtørring ikke tager overhånd, at der stadig bevares områder med „wetlands“.

Bogen skildrer først hvad der i de forskellige lande er gjort for at sikre andefuglene, især gennem reservater. USA og Sovjet er naturligvis i spidsen; i sidstnævnte land er der i andefuglenes fældningsområder og vinterkvarterer oprettet reservater på sammenlagt 175 millioner hektar. Af de europæiske lande ser det ud til at Tyskland er beklageligt langt bagefter, mens England og Holland er førende. Forholdene i Danmark er ikke berørt. Andre kapitler omhandler de engelske reservater og hvorledes de er tilvejebragte, jagtlove, trækforhold, og andefugletællinger. I et særligt interessant kapitel beskrives de engelske jagtorganisationers egne reservater, opdræt og fodring af ænder og gæs, indretning af kunstige damme til andefugle m.m. Der er meget tankevækkende kapitler om de farer der truer andefuglene, så som odelæggelse af biotoperne, pesticider, olieforurening og mange andre forhold.

Forfatteren gør sig til talsmand for den tanke som også danner grundlaget for den danske landsplanlægning, nemlig at alle skal kunne være her, og at man derfor på planmæssig måde må fordele naturområderne på de forskellige interessegrupper. Hvis de sammenblandes vil i hvert fald fuglelivet fortrænges og forsvinde. HARRISON giver et ganske godt eksempel herpå. Af tre søer af samme type og størrelse var det ene reservat og her fandtes dagligt gennemsnitlig 250–300 overvintrende andefugle. I den anden sø, hvor der var spejdere med kanoer, var det tilsvarende tal 100–130, og i den tredje sø, hvor der fandtes en sejklub med 100 både, var tallet 25–35. Havde der været motorbåde og speedbåde (som i mange danske søer, i strid med vandløbsloven) havde tallet nok været omkring 0.

HARRISONS bog er velskrevet og fortæller underholdende om de forskellige fredningsproblemer, som er endnu mere påtrængende herhjemme end i England. Bogen er derfor også af betydning for den hjemlige debat, som den kan give værdifulde impulser. F.S.

HANSON, HAROLD C.: *The Giant Canada Goose* (226 pp.). Southern Illinois University Press, 1965. Pris: US doll. 9.75.

I over 30 år mente man, at denne gåserace, den største af de Kanadiske Gæs, var uddød. En vinterdag i 1962 genopdagede forfatteren racen i staten Minnesota. Man fangede her gæs til ringmærkning, og under vejning og måling af fuglene, stod det klart, at man stod over for „the giant Canada Goose“, hvis vægt kan nå op på over 10 kg.

Den beskrevne race hører hjemme i præriestarterne i det centrale Nordamerika, såvel i Canada som i USA. Fra den nordlige del af udbredelsesområdet trækker fuglene væk om efteråret, mens de sydligste er standfugle. Ved en tælling i 1962-63 opgjordes bestanden af denne race til ca. 55.000 vilde fugle, dertil kommer en ikke ringe mængde opdrættede fugle. Forfatteren anslår skønmæssigt disse til mindst 7.000.

HAROLD C. HANSON er ansat som biolog ved The Illinois Natural History Survey, og han har i de sidste tyve år studeret Kanadagåsens forskellige racer.

I denne monografi har han kritisk betjent sig af den forhåndenværende litteratur. Samtaler med jægere, jagtkonsulenter og opdrættere har givet mange interessante oplysninger, og endelig har forfatteren selv foretaget undersøgelser, hvis resultater gives i bogen. Af emner, der er behandlet, kan nævnes: Udbredelse, og træk og fældningstræk baseret på mærkninger og tællinger, desuden ynglebiologi, alders- og kønskenetegn, ernæring, endoparasitter og etologi. Af størst interesse for en vildtbiolog er nok afsnittet om populationsdynamik. I de første kapitler gives en oversigt over racens historie og desuden en beskrivelse af de racer, der mest ligner den omhandlede, underbygget med målinger og vejninger.

Det er en grundig bog med et væld af oplysninger nedskrevet i et let læseligt sprog. Forfatteren slutter med en fyldig og alsidig litteraturliste, der indeholder værker vedrørende studiet af andefugle, gæs først og fremmest. Et stikordsregister gør bogen til en udmærket opslagsbog.

METTE FOG

Vögel in Käfig und Voliere. Hrsg. JOACHIM STEINBACHER & HANS E. WOLTERS. Europäische Singvögel, bearb. JÜRGEN NICOLAI & H. E. WOLTERS, 10. Prachtfinken, 2. Aufl., bearb. KLAUS IMMELMANN & udg., bd. 2: 4–9. Huhnervögel, bearb. HEINRICH DATHE m. fl., bd. 1:1. – Hans Limberg, Achen 1966–1967. Pris: DM 4,80 pr. hefte a 24 sider.

Af dette værk, som bl. a. er anmeldt i Dansk orn. Foren. Tss. 1965, 59:109, findes nu 3 løbende serier. I de sidste 3 hefter af rækken om de europæiske småfugle behandles Halemejsen, Pungmejsen, fuglekongerne og de egentlige mejser; omtalen af Musvitten er ikke afsluttet. Pragtfinkeækkens bd. 1 kom til at omfatte 19 hefter. De foreliggende dele af bd. 2 drejer sig udelukkende om arter, der hører hjemme i den australske region, og man mærker IMMELMANN's kyndige medvirken ved beskrivelser og fotografier af terræner, reder og fugle i deres hjemlige omgivelser. Rødoret Amadine og Ildhaleamadine, der i den gamle europæiske stuefuglelitteratur nærmest optræder som skønne ånder, omtales indgående på grundlag af australske erfaringer; i Europa og Amerika har man til stadighed ikke kunnet holde liv i disse to former, mens den beslægtede Diamantfinke trives godt i fangenskab, også i Danmark. Den allesteds nærværende Zebrafinke får næsten 30 sider og de 3 bæltefinkearter 45 sider. Endelig behandles de fleste af papegojeamadinerne, som hovedsagelig træffes fra Ny-Kaledonien mod vest; en enkelt form, løggrøn Papegojeamadine, der ses ret almindeligt i Danmark, går op i Bagindien. De fluorescerende næbpapiller, der ofte nævnes i beretninger om pragtfinkeunger, er særlig stærkt udviklet hos denne slægt. 10. og 11. hefte, hvor Gouldsamadinen og dens farvevarianter formentlig vil blive omtalt, må imødeses med forventning. I det hefte, der foreligger af rækken om hønsefugle, giver 16 sider tekst hovedsagelig anvisninger i voliereindretning og fodersammensætninger. Endvidere findes en liste over de former, der først vil blive behandlet; det er kalkuner, perlehøns og de langhalede fasaner, der også omfatter påfuglene og de 4 arter af egentlige høns.

LØPP.

HANS LÖHRL: Die Kleiber Europas, Kleiber, Felsenkleiber, Korsischer Kleiber. Die neue Brehm-Bucherei 196. (120 pp., 54 ill.). – A. Ziemsen, Wittenberg Lutherstadt 1967. Pris: DM 6,20.

Det fremgår ikke umiddelbart; men det foreliggende arbejde må betragtes som en ny og stærkt udvidet udgave af forf.s bog fra 1957 (cf. Dansk orn. Foren. Tss. 1957, 51:141), der var på 66 sider. Teksten indeholder fortrinlige beskrivelser af de 3 i ovenstående titel nævnte spætmejserearter, hvoraf vor form hører hjemme i den europæiske løvskov: Klippespætmejsen *Sitta neumeyer* kan træffes i Balkanhalvøens bjergegne, og den sidste *Sitta whiteheadi* er endemisk på Korsika. Størsteparten af bogen, ca. 80 sider, handler selvsagt om den vesteuropæiske, brunbugede *Sitta europaea caesia*, som forf. har haft mest lejlighed til at arbejde med. Han starter med en kort omtale af den Europæiske Spætmejses raceforhold og undgår klogelig at komme ind på fuglene i det nordøstlige Rusland, der i farve minder om de skandinaviske; men de er meget mindre og hører hjemme i den højstammede nåleskov, hvor vor Spætmejs ikke trives. Det turde være sandsynligt, at de Sibiriske Spætmejs *Sitta uralensis* er artsforskellige fra de europæiske. Man kunne ønske en ethologisk undersøgelse over disse dyr ved lejlighed, f. eks. på Max-Planck-Instituttet, hvor forf. arbejder. I særskilte kapitler omtales biotop og territorier, som de udprægede standfugle er stærkt knyttet til, bevægelsesmåder, føde og ynglebiologi; endvidere findes bl. a. afsnit om stemme, fældning og fangenskabsforhold. Klippespætmejsen behandles på 25 sider, hvor forf. gør rede for fuglens udseende, stemme, opholdssteder og yngleforhold. Den mærkelige redebygning omtales indgående. Den retortlignende redevæg, der kan være nogle cm tyk og veje et par kg, indeholder regelmæssigt rester af insekter og bær m.v., der undertiden har været tydet som udsmykning; men forf. anser dem for bindemiddel, idet spætmejserne ikke som svalerne synes at blande de benyttede lerklumper med spyt. Den Korsikanske Spætmejs får 8 sider; i modsætning til de to andre hugger den selv sin redehule ud, og den bruger ikke ler til afgrænsning af dennes åbning eller forvæg.

LØPP.